

Kontrollbalansräkning

När ska en kontrollbalansräkning upprättas?

När det finns anledning för styrelsen i ett aktiebolag att misstänka att det egna kapitalet är mindre än hälften av bolagets registrerade aktiekapital, måste en **kontrollbalansräkning** upprättas. Man brukar tala om att aktiekapitalet är på väg att förbrukas eller att bolagets kapital är på väg att understiga den kritiska gränsen.

Om misstanken är riktig, kommer kontrollbalansräkningen att visa att bolagets egna kapital är mindre än hälften av det registrerade aktiekapitalet. Då måste styrelsen kalla till extra bolagsstämma för att besluta om bolaget ska försöka återställa hela det registrerade aktiekapitalet eller om bolaget ska likvideras. I annat fall kan styrelseledamöterna bli ansvariga för de skulder bolaget drar på sig.

Exempel:

Ett aktiebolag har 50 000 kr i registrerat aktiekapital. På grund av förluster har bolagets egna kapital minskat till 20 000 kr enligt den senast upprättade balansrapporten. En kontrollbalansräkning måste göras så snabbt som möjligt för att kontrollera om bolaget måste likvideras eller inte.

En kontrollbalansräkning ska också göras om Kronofogden gjort ett resultatöst utmätningsförsök hos bolaget. Kontrollbalansräkningen ska undertecknas av styrelsen.

Skydd

Reglerna om kontrollbalansräkning är till för att skydda bolagets fordringsägare från att företrädarna för ett aktiebolag utnyttjar det faktum att de normalt inte har något personligt ansvar för bolagets skulder. Ett bolag ska alltså inte kunna drivas vidare om det finns risk för obestånd.

Kontrollbalansräkning ska upprättas genast

Styrelsen i ett aktiebolag måste *genast* göra en särskild balansräkning (kontrollbalansräkning), så fort det finns skäl att anta att bolagets egna kapital är lägre än halva det registrerade aktiekapitalet.

Att kontrollbalansräkningen ska göras *genast* innebär att den ska göras så snart bokföringen är klar och alla avstämningar gjorts. Det kan röra sig om en frist på kanske en månad.

Skäl att anta

En kontrollbalansräkning ska alltså göras när det finns skäl att anta att bolaget har kapitalbrist. Man kan knappast anse att styrelsen har *skäl att anta* att det finns en kapitalbrist om man med ett enkelt överslag kan se att det egna kapitalet med bred marginal överstiger halva aktiekapitalet, även om inte den vanliga balansräkningen skulle tyda på det.

Det kan ju finnas dolda värden som styrelsen känner till, vilket skulle visa sig vid en kontrollbalansräkning (eftersom vissa tillgångar då värderas annorlunda än i en vanlig balansräkning). Se avsnittet om värderingen i kontrollbalansräkningen längre fram i denna artikel.

Instruktion om ekonomirapporter

Styrelsen måste se till att få kontinuerlig information om bolagets resultat och ställning. Det räcker alltså inte med att invänta årsredovisningen. Därför är styrelsen skyldig att upprätta en skriftlig instruktion om hur ekonomirapporterna ska utformas och när de ska överlämnas till styrelsen. Om rapporterna är bristfälliga och inte ger styrelsen anledning att misstänka att bolagets kapital är på väg att förbrukas, kan styrelsen hållas ansvarig i alla fall.

Styrelsen är nämligen skyldig att kritiskt granska ekonomirapporterna. Dessutom ansvarar styrelsen för att instruktionen tydligt anger att de signaler som pekar på att bolagets kapital är på väg att förbrukas ska framgå av rapporterna. Styrelsen kan alltså inte försvara sig med att det kritiska läget inte framgick av ekonomirapporterna.

Värderingen i kontrollbalansräkningen

I en kontrollbalansräkning värderas tillgångarna på ett särskilt sätt. Man utgår från att bolagets verksamhet ska fortsätta under normala förhållanden (going concern).

Tillgångarna får värderas till försäljningsvärdet minus försäljningskostnaderna. Inventarier och byggnader får dock tas upp till det planenliga restvärdet (anskaffningsvärdet minus planenliga avskrivningar och nedskrivningar), om detta värde är högre än försäljningsvärdet.

I den vanliga balansräkningen värderas lagret till det lägsta av anskaffningsvärdet och det verkliga värdet. I kontrollbalansräkningen blir vanligtvis lagervärdet betydligt högre. Förbrukningsinventarier som kostnadsförts direkt får tas med i kontrollbalansräkningen.

Revisorn granskar

Om bolaget har revisor så ska kontrollbalansräkningen som gjorts granskas av bolagets - revisor. Revisorn skriver lämpligen sina kommentarer direkt på kontrollbalansräkningen och daterar sin underskrift.

OBS! Revision utför inte vi på KGH A&V Services AB.

I bolag som valt bort revision behöver kontrollbalansräkningen inte granskas.

Kapitalet räcker till

Om bolagets egna kapital förbättras under tiden som arbetet med att göra kontrollbalansräkningen pågår, t ex genom goda affärer, ett ovillkorat eller villkorat aktieägartillskott eller ett koncernbidrag, behöver kontrollbalansräkningen inte göras klar. Det finns ju då inte längre någon anledning att anta att bolaget har kapitalbrist.

Om kontrollbalansräkningen visar att bolagets egna kapital är minst halva det registrerade aktiekapitalet så behöver inget mer göras. Bolaget kan fortsätta verksamheten som vanligt och någon bolagsstämma behöver inte hållas för att ta ställning till kontrollbalansräkningen. Givetvis måste man noggrant följa upp bolagets ekonomi i fortsättningen.

Åttamånadersfrist

Bolagsstämman ska ta ställning till om bolaget har en kritisk kapitalbrist eller inte. Även om kontrollbalansräkningen visar kapitalbrist kan det ha hänt saker sedan den gjordes. Bolagsstämman ska besluta om vad som ska hända med bolaget. Om det är kapitalbrist kan bolagsstämman besluta att bolaget ska likvideras.

Beslutar bolagsstämman att bolaget ska fortsätta sin verksamhet har bolaget åtta månader på sig (från bolagsstämmodagen) att återställa det egna kapitalet så att det blir minst lika stort som det registrerade aktiekapitalet. Har kapitalet inte återställts inom denna åttamånadersfrist måste bolaget likvideras, annars blir styrelseledamöterna (samt ibland även övriga företrädare för bolaget) personligen och solidariskt betalningsansvariga.

Om bolagsstämman beslutar att fortsätta bolagets verksamhet trots att kapitalet inte har återställts när åttamånadersfristen löper ut, kan också de aktieägare som varit med om att fatta beslutet hållas ansvariga. Styrelsen undgår inte sitt ansvar även om det är stämman som har beslutat att verksamheten ska fortsättas trots likvidationsplikten.

Betalningsansvaret gäller de skulder och förpliktelser som uppkommer från och med den dag då åttamånadersfristen löper ut, dvs den dag då bolaget egentligen senast skulle ha likviderats.

För att undvika personligt betalningsansvar i och med att åttamånadersfristen löpt ut, kan någon styrelseledamot, vd, revisorn eller någon aktieägare ansöka om att bolaget ska likvideras. Om stämman beslutar att bolaget ska fortsätta trots att bolaget ska tvångslikvideras så måste du avgå för att undgå ansvar.

Varning för obestånd

Som styrelseledamot och företrädare för bolaget måste du vara observant under åttamånadersfristen. Hamnar bolaget på obestånd under denna period, eller om betalningen av skatter och socialavgifter inte sköts, kan du ändå drabbas av personligt betalningsansvar. Fast inte på grund av reglerna om likvidationsplikt och kontrollbalansräkning utan enligt de vanliga ansvarsreglerna som gäller för bolagets företrädare.

Kontrollbalansräkning 2

Senast åtta månader efter att den första kontrollbalansräkningen lades fram för bolagsstämman ska en ny bolagsstämma hållas och en ny kontrollbalansräkning presenteras. Detta kan göras när som helst under åttamånadersfristen. Även balansräkningen i en årsredovisning kan vara utgångspunkt för en andra kontrollbalansräkning. Är det uppenbart att bolaget fortfarande har kapitalbrist behöver ingen kontrollbalansräkning göras, utan då kan styrelsen ändå lämna in en likvidationsansökan.

Den andra kontrollbalansräkningen ska granskas av revisorn (om bolaget har revisor) och läggas fram på bolagsstämman.

Om kontrollbalansräkningen visar att bolagets eget kapital nu är minst lika stort som hela det registrerade aktiekapitalet, behöver bolaget inte likvideras.

Personligt ansvar

Det är inte bara styrelseledamöterna i aktiebolag som omfattas av ansvarsreglerna. Även vd och dennes närmaste medarbetare omfattas om de vet att styrelsen inte följer lagens regler om kontrollbalansräkningen.

Ansvarsreglerna gäller även aktieägare som är med och fattar beslut om att bolaget ska fortsätta sin verksamhet trots att det egentligen skulle likvideras. En styrelsesuppleant blir ansvarig endast om suppleanten varit med och tagit beslut i en frånvarande ledamots ställe.

Personligt betalningsansvar kan uppkomma om

- kontrollbalansräkning inte gjorts i tid
- kontrollbalansräkningen inte innehåller en granskningsrapport från revisorn (om bolaget har revisor)
- styrelsen inte kallat till bolagsstämma trots att kontrollbalansräkningen visat kapitalbrist
- styrelsen inte ansökt om likvidation inom åttamånadersfristen och det fortfarande är kapitalbrist.